

Türkiye'de Göç Deneyimi ve Göçün Geleceği

I. GÖÇ ÇALIŞMALAR

SEM POZ YUMU

GÖÇSEM 2022

22-23 HAZİRAN

BİLDİRİ ÖZET KİTABI

Editör

Prof. Dr. Muhammet Ruhat YAŞAR

Göç Çalışmaları Sempozyumu
Göçsem 2022

**Türkiye’de Göç Deneyimi ve Göçün
Geleceği**
22-23 Haziran 2022

BİLDİRİ ÖZET KİTABI

Editör
Prof. Dr. Muhammet Ruhat YAŞAR

2023 KİLİS

**Göç Çalışmaları Sempozyumu /Göçsem
2022/Türkiye’de Göç Deneyimi ve Göçün
Geleceği Bildiri Özet Kitabı**

ISBN:

EDİTÖR

Prof. Dr. Muhammet Ruhat YAŞAR

Redaksiyon

Doç. Dr. İbrahim EFE

Arş. Gör. Sefa ALTAY

Tasarım

Öğr. Gör. Kadir POLAT

Kilis 7 Aralık Üniversitesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler
Müdürlüğü

Bu çalışma Kilis 7 Aralık Üniversitesi yayınıdır.
Ocak 2023

İÇİNDEKİLER

TÜRKİYE’NİN ULUSLARARASI GÖÇ HAFIZASINDA KALANLAR VE UNUTULANLAR	6
---	----------

Prof. Dr. Nurcan ÖZGÜR BAKLACIOĞLU

SURİYELİ AİLELERDE YAPISAL DÖNÜŞÜM.....	7
--	----------

Prof. Dr. M. Ruhat YAŞAR & Dr. Öğr. Üyesi M. Fatih GÜLOĞLU

SURİYELİLERİN GERİ DÖNÜŞ KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ VE BEKLENTİLERİ.....	9
--	----------

Doç. Dr. İbrahim EFE

GÖÇ VE SUÇ ARASINDA BİR İLİŞKİ VAR MI? SOSYO-KRİMONOLOJİK YAKLAŞIM.....	10
--	-----------

Prof. Dr. Zahir KIZMAZ

BİR DEMOGRAFİ MÜHENDİSLİĞİ PROJESİ: ZENGİZUR GÖÇLERİ	12
---	-----------

Doç. Dr. İlhan Oğuz AKDEMİR

İNSANİ GÖÇ HAREKETLİLİĞİNİN TAHMİNİ, İZLENMESİ VE PLANLI KONTROLÜNDE PARÇALI VERİ KAYNAKLARINDAN BÜYÜK VERİ KAYNAKLARINA GEÇİŞ OLANAKLARI.....	14
---	-----------

Doç. Dr. Esra DİK & Öğr. Gör. Dr. Kandemir ATÇEKEN

GÖÇ VE KIRSAL YAŞAM	15
----------------------------------	-----------

Dr. Öğr. Üyesi Ömer Faruk İNCİLİ

İSTANBUL'DA YAŞAYAN SURİYELİLERİN BARINMA DENEYİMİ VE BARINMA AYRIMCILIĞI	17
--	-----------

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KAHVECİ

SURİYELİLERİN UYUMUNDA TÖMER'İN ROLÜ	18
---	-----------

Dr. Öğr. Üyesi Yakup ALAN

**GÖÇMEN SERMAYESİNE YÖNELİK SEKTÖREL BİR ANALİZ
(GAZİANTEP VE ŞANLUURFA ÖRNEĞİ)..... 20**

Dr. Öğr. Üyesi Aziz İLGAZİ

**SURİYELİ MÜLTECİLER VE UYUM: GÖÇ YAZININA DAİR BİR
DEĞERLENDİRME 21**

Arş. Gör. Ayşe Kaya KETECİ

**TÜRKİYE'YE YÖNELİK AFGAN GÖÇÜ VE GELECEĞİNE DAİR
ÖNGÖRÜLER.....23**

Prof. Dr. Orhan DENİZ

**TÜRKİYE'DEKİ ÜÇ KUŞAK SURİYELİLERİN ULUS, KİMLİK VE MEKAN
ALGILARI**

Dr. Öğr. Üyesi Bilal GÖRENTAŞ

**DÖRDÜNCÜ SANAYİ DEVRİMİ ETKİSİNDE ULUSLARARASI GÖÇÜN
GELECEĞİ25**

Doç. Dr. Ayşe CEBECİ MANĞAL

İKLİM KRİZİ KARŞISINDA TÜRKİYE'DE GÖÇÜN GELECEĞİ27

Dr. Öğr. Üyesi Seda YURTCANLI DUYMAZ

ULUSLARARASI GÖÇ SÜRECİNDE DİNİ AĞLAR 28

Doç. Dr. Mahmut KAYA

GÖÇÜN ÖTEKİ YÜZÜ YERLİ NÜFUS 29

Prof. Dr. Yücel KARADAŞ

SİĞİNMACI KADINLAR 30

Doç. Dr. İpek AGCADAĞ ÇELİK & Doç. Dr. Muazzez HARUNOĞULLARI

**ZORUNLU GÖÇÜN KÜLTÜREL ÜRETİME ETKİSİ: SURİYELİ
SANATÇILAR ÖRNEĞİ32**

Arş. Gör. Dr. Osman ÜLKER

GÖÇMEN ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ (FIRSATLAR VE TEHDİTLER).....33

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Halil YILMAZ

**SOSYO-MEKANSAL AYRIŞMA PRATİKLERİ BAĞLAMINDA
ANTAKYA'DAKİ SURİYELİLER.....35**

Dr. Öğr. Üyesi Deniz CENGİZ

MÜLTECİ SAĞLIĞI.....37

Dr. Öğr. Üyesi Ebru ÖZTÜRK ÇOPUR

**SURİYELİ ÖĞRENCİLERİN SORUNLARI VE KAPSAYICI EĞİTİM
BAĞLAMINDA ÇÖZÜM ÖNERİLERİ 39**

Arş. Gör. Zeynel AMAÇ

TÜRKİYE’NİN ULUSLARARASI GÖÇ HAFIZASINDA KALANLAR VE UNUTULANLAR

Prof. Dr. Nurcan ÖZGÜR BAKLACIOĞLU

Türkiye’nin göç tarihine baktığımızda birçok göçmeni kabul ettiğini görmekteyiz. Özellikle Balkan ülkelerinde yerinden edilmiş insanlar, İstanbul’da iskân edilmişlerdir. Birinci Dünya Savaşı’ndan çıkan Osmanlı’da metrekareye düşen insan sayısı 13’tür. Türkiye, 1923-1960 yılları arasında toplam 1,5 milyon göçmen kabul etmiştir. Türkiye’nin göç hafızasına baktığımızda tüm göçmen akınlarında gelen insanların çoğunluğu kadın ve çocuklardır. Cumhuriyet’in ilk yıllarında Türkiye’ye yapılan göçlerin sonucunda ülkenin ekonomisine yarar sağlaması beklenmiştir. Göçlerin sonucunda ekilebilir tarım arazilerinin artış gösterdiği gözlenmektedir. Ayrıca Eskişehir’de kurulan birçok fabrika, göçmenler tarafından kurulmaktadır. Bunların yanında göçmenler ucuz işgücü, vasıflı işgücü ve Avrupa, Rusya ve Ortadoğu ile ticari ilişkilerin gelişimi gibi ekonomik yararlar sağlamışlardır. Suriye’den yaşanan göçün de ekonomik birçok yararı olmuş ve olmaktadır. Suriyeli iş adamları tarafından 2011’den bu yana yaklaşık 10 milyar dolar Türkiye ekonomisine katkı sağlanmıştır. Bunun yanında Suriyelilerin işsizliğe etkisi sadece %1’dir. Türkiye’nin ekseriyeti, Suriyeli göçmenlere Avrupalı gözlüğüyle baktığından dolayı onları olumsuz yanlarıyla değerlendirmektedir. Sonuç olarak Türkiye, Suriyeli göçünün olumlu taraflarını geliştirecek adımlar atmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Göç, göç hafızası, göçün geleceği.

SURİYELİ AİLELERDE YAPISAL DÖNÜŞÜM

Prof. Dr. M. Ruhat YAŞAR

Dr. Öğr. Üyesi M. Fatih GÜLOĞLU

Araştırma, Türkiye'ye göç eden Suriyelilerin aile yapılarındaki değişim üzerine odaklanmaktadır. Nitel araştırma tasarımına dayanan bu çalışmada veriler, derinlemesine mülakat tekniğiyle elde edilmiştir. Araştırmanın temel sorusu; çekirdek aile, geniş aile vb. aile tipleri gibi bir 'mülteci aile' kavramsallaştırması yapabilir miydi? Araştırmanın verileri toplanırken, göç eden insanlara sığınmacı, göçmen, misafir veya mülteci biçiminde hitap edilmektedir. Misafir tanımlamasının geri dönmeyi çağrıştırmasından dolayı aileler bundan rahatsızlık duymaktadırlar. Görüşülen ailelerin bir kısmında erkeklerin savaşmak için Suriye'de kaldığı, çocuk ve kadınların Türkiye'de yaşadıkları görülmektedir. Bu durum ailenin mekânsal birlikteliğinin kaybolduğunu göstermektedir. Ailelerin Türkiye'ye gelmesinde etnik ve mezhepsel durumları da oldukça etkilidir. Sünni Arap ve Türkmenler Türkiye'de kalmayı tercih ederlerken seküler Kürtler ve Nusayriler Avrupa'ya gitmeyi tercih etmektedirler. Ayrıca Türkiye'ye gelmeyi tercih eden Suriyelilerin %70'i kırsal alanlardan geldiklerinden dolayı Türkiye'de kentleşmeye ayak uydurmaları oldukça zor olmaktadır. Suriyelilerin evlilik tercihlerinde 'ataerkil' yapının etkisi büyüktür. Buna göre kadınların görücü usulü ile evlenmeleri onaylanmaktadır. Evli Suriyeli kadınların yaklaşık %40'ı 18 yaşının altında evlenmektedir. Ancak Türkiye'deki Suriyelilerin doğurganlık hızı, yıldan yıla düşmektedir. Suriyeliler aile kurmaya büyük önem veriyor olsalar da Türkiye'ye göç eden Suriyelilerde boşanma oranlarının artışta olduğunu görmekteyiz. Suriyelilerin

Türkiye'ye göç etmesi, Türk erkeklerin Suriyeli kadınlarla evliliklerinde ciddi bir artışı beraberinde getirmiştir. Bu durum, toplumsal uyumun geliştirilmesi açısından önemlidir. Suriyeli ailelerin Türkiye'de ekonomik zorluklar yaşadıkları hesaba katıldığında bu ailelerin çocuklarının yetersiz beslenmeden dolayı bodur kaldıkları bilinmektedir. Ayrıca Türkiye'de yetim Suriyeli çocukların da sayısının oldukça fazla olduğu bilinmekte bunların bir kısmı 'kayıp çocuklar' olarak Avrupa'ya kaçırılmaktadır. Göçmenler Suriye'de iken kadınların çalışmasını istenmezlerken Türkiye'de ayakta kalabilmek için kadınların çalışmasına onay vermektedirler. Bu da toplumsal yapının aile yapısını etkilediğini göstermektedir. Göçmen ailelerde yaşanan travma değil, acıdır. Çünkü travmaların üstesinden gelirken acılar ise yaşanmaktadırlar. Aynı zamanda bu acı, bir milletin ortak acısıdır. Milletin dağılması, ailenin de dağılmasına yol açmıştır. Bu dağılma, Türkiye'ye göç eden göçmenler açısından hem sorunları hem de kazançları beraberinde getirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli göçü, aile, ailenin dönüşümü.

SURİYELİLERİN GERİ DÖNÜŞ KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ VE BEKLENTİLERİ

Doç. Dr. İbrahim EFE

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de yaşayan geçici koruma altındaki Suriyelilerin geri dönüş konusundaki görüşlerini ve beklentilerini tespit etmektir. Türkiye’de son bir kaç yıldır daha yoğun bir şekilde tartışılan “geri dönüş” meselesi kısıtlı sayıda çalışmanın konusu olmuştur. Mevcut çalışma ile özellikle geri dönüşün öznesi olan insanların konu hakkındaki görüş ve beklentileri raporlanmakta ve geri dönüşün koşulları değerlendirilmektedir. Çalışmada geri dönüş konusunda ulusal çapta yürütülen araştırmaların bulguları ve Kilis ilinde ikamet eden geçici koruma statüsündeki Suriyelilerle yürütülen odak grup görüşmeleri veri olarak kullanılmaktadır. Son birkaç yılda Suriyelilerin geri dönüşleri ile ilgili artan taleplere paralel olarak geri dönmeyi düşünen Suriyelilerin de sayısında bir artış meydana gelmiştir. Ancak Suriyeliler açısından; fiziki güvenlik ve ekonomik güvenlik başta olmak üzere geri dönüşün bazı olmazsa olmazları bulunmaktadır. Türkiye’de Suriyelilere yönelik toplumsal kabul yıllar içerisinde daha da yıprandığından geri dönüş Suriyeliler için de daha makul bir seçenek haline gelmiş fakat hayatlarının önemli bir kısmını Türkiye’de geçirmiş olan genç Suriyeliler için durum oldukça karmaşık bir hal almıştır. Özellikle ekonomik kötüleşmenin oluşturduğu baskı ve toplumsal öfke Suriyelilerin geri dönüşe sıcak bakmalarına neden olmaktadır. Öte yandan Suriye’de çatışmaların devam etmesi ve siyasi istikrarın sağlanamaması ve en önemlisi mevcut rejimin değişmemiş olması Suriyelilerin geri dönüş kararlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Çalışmada elde edilen bulgular geri dönüşün sadece şahsi bir karar olmadığını ve geri dönüş konusunda jenerasyon farklılıklarının dikkate alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Geri dönüş, fiziki güvenlik, ekonomik güvenlik.

GÖÇ VE SUÇ ARASINDA BİR İLİŞKİ VAR MI? SOSYO-KRİMONOLOJİK YAKLAŞIM

Prof. Dr. Zahir KIZMAZ

Göç ve suç ilişkisi kriminoloji veya suç sosyolojisi disiplininde en çok tartışılan ve yanıtı merak edilen konulardan birini oluşturmaktadır. Günümüzde ülkeler arasında artan göç hareketlilikleri ile göç alan ülkeler, ülkelerine göç edenler ile ilişkili olarak suç ve şiddet oranlarının artıp artmayacağı konusunda ciddi bir tedirginlik yaşamaktadırlar. Bu nedenle bu bildiride ilkin göç ve suç arasındaki ilişki kuramsal açıdan ele alınacaktır. Burada gelişmiş olan ülkelere göç ve suç arasındaki ilişkiyi konu edinen literatür gözden geçirilerek suç ve göç arasındaki ilişki ortaya konulmaya çalışılacaktır. İkinci olarak yaklaşık olarak üç milyon beş yüz binin üzerinde sadece Suriyeli mülteci barındıran ülkemizde göçmenlere / sığınmacı / mültecilere bağlı olarak suç ve şiddet oranlarının nasıl bir dağılım ortaya koyduğu, suçların artıp artmadığı hususu irdelenecektir. Üçüncü olarak ülkemize sığınan mültecilerin suç işlemelerinde etkili olabilecek risk unsurları ile suçtan uzak olmalarını sağlayıcı koruyucu faktörler ve bu faktörler arasındaki ilişki ele alınacaktır. Son olarak da gelecekte ülkemizdeki sığınmacıların suç oranlarının nasıl bir seyir izleyebileceği ve buna ilişkin nasıl bir göçmen politikasının izlenmesi gerektiği hususu açıklanmaya çalışılacaktır. Uluslararası literatür incelendiğinde suç ve göç arasındaki ilişkinin homojen olmadığı tespit edilmiştir. Bir anlamda ilgili literatür son derece karmaşık bir görünüm sunmaktadır. Kimi araştırmalar, göç olgusunun suç oranlarını arttırıcı yönde etki ettiğini saptarken kimi araştırmalar da göç ve suç arasında herhangi bir ilişki saptayamamıştır. Göçün suç üzerinde etkili olduğunu ortaya

koyan araştırmalardan bazıları, göçmen gruplarda ikinci ve sonraki kuşağa dikkat çekmişlerdir. Bazı araştırmalar da suçun göçü arttırmak yerine suç oranlarını azalttığını ileri sürmektedir. Sonuç olarak sadece göç olgusunun suç oranlarının artmasında tek başına etkili olmadığı suç oranlarının çok sayıda faktörlere bağlı olarak değişkenlik arz ettiği sonucuna varılmıştır. İçişleri Bakanlığının yayımladığı veriler esas alındığında göçmenlerin suçluluk oranının ülkemizde çok yüksek olmadığı görölmektedir. Ancak suç oranlarının artma eğilimi içerisinde olduğuna dair gelişmeler gözlemlenmektedir. Ancak ülkemiz için gelecek dönemlerde de düşük seyreden bu suç oranının aynı şekilde devam edeceğini söylemek mümkün değildir. Özellikle ikinci ve sonraki kuşaklar için bu oranın daha da yükseleceğini öngörmek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Göç, suç, suç oranlarında değişim.

BİR DEMOGRAFİ MÜHENDİSLİĞİ PROJESİ: ZENGEZUR GÖÇLERİ

Doç. Dr. İlhan Oğuz AKDEMİR

Çalışmada, Zengezur göçlerinin tarihsel süreç içerisinde hangi politikalar bağlamında kullanıldığı açıklanacaktır. Bu bağlamda çalışma, 1500'lerin sonundan 1900'lerin başına kadar olan dönemdeki Zengezur göçlerinin seyrini gözlen önüne serecektir. Zengezur, Azerbaycan'ın güney batısında yer alan İran'a (Pers İmparatorluğu'na) komşu olan dağlık bir bölgedir. 1578'teki nüfus sayımında 94 köyden 5 köy Ermenilerin, 60'ı Türk ve Ermenilerin ortak ve 29 köyde ise Türkler yaşamaktaydı. 1805 yılına gelindiğinde Kurakçay antlaşmasıyla birlikte Zengezur bölgesi Rusların kontrolüne geçmekteydi. 1828'de Ruslar bu topraklarda bir proje yürüterek Ermenileri Azerbaycan topraklarına yerleştirdiler. Böylece Zengezur bölgesinin demografi yapısı Ermenilerin ağırlıkta olacağı şekilde belirlenmiş olmaktadır. Bunun sonucu olarak 1900'lerin başında Ermeniler, Azerbaycanlılara yönelik etnik temizlik gerçekleştirmişlerdir. 1926'da yapılan sayımda Azerbaycanlıların sayısının sadece 5000 kadar kaldığı belirlenmiştir. 1991'de Türklerin yaşadığı son köy olan Nüvedi'den sürülmeleriyle bölgenin nüfusu tamamen Ermenilerin kontrolüne geçmiştir. Sonuç olarak, Zengezur bölgesindeki Türklerin tarih boyunca göç ettirilmesiyle süren bir mücadele yaşanmıştır. Bu mücadele, 1900'lerin sonunda Ermenilerin tamamen bölgeye hakim olmasıyla sonuçlandırılmıştır. Çalışmada, bu mücadelenin ve sistematik Ermenileştirme hareketinin tarihsel serüvenine jeopolitika bağlamında ışık tutulmaktadır. Küresel bir olgu olan göçün

Zengezur bölgesindeki görünümü, bu olgunun siyasal boyutlarını da gözler önüne sermektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Zengezur göçü, etnik temizlik.

İNSANİ GÖÇ HAREKETLİLİĞİNİN TAHMİNİ, İZLENMESİ VE PLANLI KONTROLÜNDE PARÇALI VERİ KAYNAKLARINDAN BÜYÜK VERİ KAYNAKLARINA GEÇİŞ OLANAKLARI

Doç. Dr. Esra DİK & Öğr. Gör. Dr. Kandemir ATÇEKEN

Savaş, ekonomik kriz, iklim değişikliği gibi olağanüstü koşullar nedeniyle ya da daha iyi bir yaşama kavuşma hayaliyle bir başka coğrafyaya doğru göç eden insan sayısı günümüzde gün geçtikçe artmaktadır. Önümüzdeki yıllarda, göç konusunun daha karmaşık küresel bir problem haline geleceği öngörülmektedir. İnsani hareketliliğini kontrollü bir şekilde yönetmek ve düzensiz göçe karşı önlem almak için yürütülen ulusal ve yerel politikaların yapımında yapılandırılmış ve sürekli veriye gün geçtikçe daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Geleneksel bilgi toplama yöntemlerinin yetersiz kaldığı durumlarda, analitik sonuçlara ulaşabilmek için yaratıcı yeni yöntem ve tekniklerin geliştirilmesi önem taşımaktadır. Teknolojinin avantajlarından yararlanarak merkezi ve yerel yönetimlerin göçü yönetme yeteneği geliştirilebilir. Büyük veri analizi ve makine öğrenme gibi yöntemlerle insani göç hareketliliğinin daha detaylı izlenebilir ve göçün erken aşamalarında önlem alınabilir. Bu amaçla çalışma, idari ve yerel kaynaklardan yapılandırılmış ve sürekli veri ihtiyacının nasıl sağlanabileceğini tartışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, veri bilimi, büyük veri analizi, yerel veri kaynakları.

GÖÇ VE KIRSAL YAŞAM

Dr. Öğr. Üyesi Ömer Faruk İNCİLİ

Göç bir coğrafi mekândan diğerine geçiş süreci olarak görülen bir harekettir. Bu hareket mekân düzenleyici ve değiştirici bir etkiye sahiptir. Dolayısıyla göç yönüne bağlı olarak kent ve kırsal yeniden tasarlanmaktadır. Çalışmadaki amaç Türkiye’de nüfus hareketlerinin kırsal yapı üzerine olan etkileri, bu hareketin kır dönüştürme süreçleri ve değişimlerini ortaya koymak olacaktır. Türkiye’de göç süreci ve dinamikleri, göçün kırsalı dönüştürücü etkisi, kır nüfusunun erozyonu, kırsal göçün kentleşme üzerindeki etkileri, kırsal beyin göçü ve kırsalın değişen fonksiyonları üzerinde durulmuştur. Bugün kırsal hem göç alan hem de göç veren mekânlar halindedir. Kırsaldan göç kent kimliğini değiştirmektedir. Bu durumda melez bir kimlik ve melez bir kültür ortaya çıkmaktadır. Çünkü sadece insanlar göç etmemekte; gelenek, görenekler, fikirler ve kültürler de göç etmektedir. Kentten kıra göç ise sıla özlemi ve pastoral bir özlem olarak ortaya çıkmaktadır. Kentten kırsala göç edenler kırsalda kıra ait olmayan paradoks bir kültür meydana getirmektedir. Kırsalda ama kıra ait değil; kültür ve yaşam tarzı kentli, kentsel mimariyle inşa edilen entegre alanlar gelişim göstermektedir. Kırsala yönelen kentli nüfus şehre en kolay erişilebilen yerleri tercih etmektedir. Bu nedenle kente yakın kırsal alanlarda ciddi bir dönüşüm söz konusudur. Bu durumda kırsal kesimin köylülük derecesi düşüş göstermekte ve yitirilen bir mekân halini almaktadır. Köyde ikamet eden nüfusun ortalama gelir seviyesi kentli göçlerle birlikte artış göstermektedir. Özellikle yeni Büyükşehir Belediyesi yasasıyla köylerin statü değişikliği ve belediye hizmetlerinin artışı kent nüfusunun kırsala doğru göçünü hızlandırıcı bir etken olmuştur. Kırsal nüfus, daimî nüfus kaydından çıkıp dönemlik

nüfus haline dönüşmüştür. Kırsal konutların ise kentsel mimarinin etkisi altında, yapı, doku ve formları evrilmiştir. Göç süreciyle değişen ve dönüşen kırsalın görülen yeni imajını; kırsal yerleşmenin yer değiştirmesi ulaşım fonksiyonunun gelişim gösterdiği kırsal sahaların ön plana çıkışı, yerleşim yerinin değişimi, doku ve form değişimi, tarz değişimi, dönemlik nüfus hareketleri, günlük nüfus hareketleri, yer değiştiren konutlar, yenilenen konutlar, değişen ekonomik yapı, rekreatif popüler mekânlar oluşturmaktadır. Çalışmada göç ile şekillenen kırsal mekânların değişim ve dönüşüm süreçlerini ortaya koyabilmek için TÜİK/DİE nüfus istatistikleri ve göç verileri elde edilmiştir. Çalışmada kırsallığın nüfus kaybını ortaya koymak için ilçeler bazında nüfusu 100 ve 250'den küçük yerleşim birimi oranları haritaları oluşturulmuştur. Ayrıca kırsaldaki değişimleri ortaya koyan fotoğraf ve uydu görüntülerinden faydalanılarak çalışma desteklenmiştir. Çalışmanın evreni Türkiye kırsal mekânları olsa da örneklem Kilis, Malatya, Elâzığ ve Gaziantep'ten seçilerek değerlendirmeler yapılmıştır. Sonuç olarak coğrafi okuma, gözlem ve saha çalışmaları ile desteklenen göç ve kırsal yaşamın gelecekte muhtemel evrileceği durum hakkında öngörülerde bulunularak kırsalın daha prodüktif kullanımı için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Göç, kırsal yaşam, kırsalın değişimi.

İSTANBUL'DA YAŞAYAN SURİYELİLERİN BARINMA DENEYİMİ VE BARINMA AYRIMCILIĞI

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KAHVECİ

Araştırmanın oluşum sürecinde Suriyelilerin eşit işe daha az ücret almaları ve kalabalık evlerde yaşamaları temel problem alanları olarak belirlenmektedir. Bunun sonucu olarak araştırmada, Suriyelilerin ev kiralarken yaşadıkları kiralama ve kendilerinden yüksek kiralar istenmesi sorunları araştırılmaktadır. Araştırmanın teorik arka planında ise barınma hakkı, ayrımcılık ve konut piyasasında ayrımcılık kavramları ekseninde bir tartışma yürütülmektedir. Araştırmanın tasarımı, karma yöntemle dayanmaktadır. Bu bağlamda saha araştırması (telefon deneyi), barınma koşulları anketi (300 Suriyeli, 300 Türk) ve derinlemesine mülakat (30 Suriyeli, 30 Türk) teknikleriyle veriler toplanmıştır. Araştırmanın bulgularında Türkler evi görmek istediklerinde 964 aramada sadece 41 kez reddedilirken, Suriyeliler ise 677 kez reddedilmişlerdir. Bunun sonucu olarak, Suriyeliler daha az ev görmelerinden dolayı çok daha fazla kira ödemek zorunda kalmaktadırlar. Politik olarak homojenize olmuş mahallelerde Suriyelilere ev gösterme oranı çok daha düşük. Suriyeliler bu türden ayrımcılıklara karşı üç strateji geliştirmektedirler. Bunlar; kefil sunmak, emlakçıdan kiralamak ve başka bir mülteciden devralmak. Sonuç olarak araştırma, İstanbul'daki Suriyelilerin konut kiralama noktasında yaşadıkları sorunları gözler önüne sermekte ve yaşadıkları ayrımcılığa dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Suriyeliler, göç, barınma.

SURİYELİLERİN UYUMUNDA TÖMER'İN ROLÜ

Dr. Öğr. Üyesi Yakup ALAN

Sınır komşumuz olan Suriye’de 2011 yılında başlayan terör olayları ve savaş neticesinde milyonlarca insan bulunduğu bölgeyi terk etmek zorunda kalmış ve farklı ülkelere göç etmiştir. Türkiye de göç olayından en çok etkilenen ülkelerden biri olmuş ve milyonlarca Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapmıştır. İlk başlarda geçici bir sığınma olarak görülmesi nedeniyle uyum ve eğitim konularında fazla faaliyet yürütülmemiş ancak en azından yakın bir zaman diliminde ülkelere geri dönemeyecekleri anlaşıncaya bu alanlarda çeşitli çalışmalar yürütülmeye başlanmıştır. Buna bağlı olarak entegre etme süreci devreye alınmış ve Suriyelilerin topluma uyum sağlamalarını, eğitimlerine devam edebilmelerini, sağlık hizmetleri alabilmelerini sağlayacak faaliyetlere başlanmıştır. Bu sürecin başlamasıyla birlikte Suriyelilerin hem topluma uyum sağlaması hem de diğer alanlardan faydalanabilmesi için ise yaşadıkları toplumun dilini yani Türkçeyi öğrenmeleri önemli bir hâl almıştır. Bu nedenle ilk önce kamplarda Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Türkçe öğretimi faaliyetleri başlatılmıştır. Bunu takip eden süreçte Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı da devreye girmiş ve “İleri Düzey Türkçe Eğitimi Projesi”ni hayata geçirmiştir. Ancak kamplar dışında da Suriyeli mültecilerin yaşaması ve toplumla iç içe olmaları onların da Türkçe öğrenmelerini zorunlu kılmıştır. Bu amaçla geçici eğitim merkezleri açılmış, PİKTES projesi başlatılmış ve üniversitelere bağlı Türkçe öğretim merkezleri sürece dahil olmuştur. Özellikle üniversite çağında yer alanlara, çeşitli meslek mensuplarına veya diğer yetişkinlere Türkçe öğretiminde Türkçe öğretim merkezleri önemli roller üstlenmiştir. Kilis, Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa gibi sınır şehirleri başta olmak üzere Türkiye’nin

neredeyse tüm şehirlerinde bulunan Türkçe öğretim Merkezleri, Suriyeli sığınmacılara Türkçe öğretmek amacıyla hem uluslararası hem de ulusal projeler yürütmüş veya yürütülen projelere destek vermiştir. Suriyeli öğrencilerin eğitim hayatlarında bir köprü vazifesi gören merkezler, öğrencilerin öğrenim dili Türkçe olan bölümlerde eğitim alabilecek seviyeye ulaşmasını sağlamışlardır. Bununla birlikte günlük yaşamlarını devam ettirebilecek kadar Türkçe öğrenmek isteyenlerin, bir işe girebilmek için Türkçe öğrenmek isteyenlerin veya kurumların sunmuş olduğu hizmetlerden yararlanabilmek için Türkçe öğrenmek isteyenlerin de yine başvurduğu kurumlar Türkçe öğretim merkezleri olmuştur.

Anahtar kelimeler: Türkçe, Türkçe öğretimi, uyum, Suriyeli sığınmacılar.

GÖÇMEN SERMAYESİNE YÖNELİK SEKTÖREL BİR ANALİZ (GAZİANTEP VE ŞANLIURFA ÖRNEĞİ)

Dr. Öğr. Üyesi Aziz İLGAZİ

Suriyeliler, Gaziantep ve Şanlıurfa’da oldukça talep edilen konumdadır. Bunun sebeplerinden en temeli, düşük ücret almalarıdır. Suriyeliler sadece işçi değil aynı zamanda işveren olarak da sosyal yaşamda var olmaktadır. Özellikle Gaziantep ve Şanlıurfa’da etkin olan işverenler adi şirket, anonim şirket, limited şirket ve komandit şirket gibi birçok farklı şirket tipleri kurmaktadır. Ancak bu şirketlerin sermayeleri incelendiğinde büyük kısmının 10.000 TL – 30.000 TL arasında oldukları görülmektedir. Bunun yanında 300.000 TL – 500.000 TL sermaye ile kurulanlar ise araştırmada incelenen 418 şirketten sadece 22’sini oluşturmaktadır. Suriyeli işverenlerin dil ve kültür konusundaki kolaylıklardan dolayı çoğunlukla Suriyeli çalıştırdıklarını görmekteyiz. İhracat yapma oranlarına baktığımızda 418 şirketten 86’sının ihracat yaptığını, 332’sinin ihracat yapmadığını görmekteyiz. Böylece tüketen sığınmacıdan üreten sığınmacı olgusuna geçişin olduğu çıkarımında bulunabiliriz. Sonuç olarak Suriyeliler, birtakım kısıtlılıklar veya zorluklar yaşasalar da Türkiye ekonomisine katkı sağlamaktadırlar ve ilerleyen yıllarda Türk üreticilerle daha fazla rekabet edecek konuma geleceklerdir.

Anahtar Kelimeler: Göçmenlik, göçmen sermayesi, işçi-işveren ilişkileri.

SURİYELİ MÜLTECİLER VE UYUM: GÖÇ YAZININA DAİR BİR DEĞERLENDİRME

Arş. Gör. Ayşe Kaya KETECİ

Hâkim göç rotasındaki konumu ve tarihe dayanan nüfus ilişkileri, Türkiye’yi göç hareketleri için muhtemel bir hedef kılmıştır. Karşılaştığı dördüncü kitlesel göç, 2011 yılında Suriye’den doğmuştur. Bu nüfus hareketi, Türkiye’deki göç çalışmalarında daha önce görülmemiş bir akademik üretimi ortaya çıkarmıştır. Suriyeli mültecilerin kültürel ve sosyo-ekonomik entegrasyonuna dair tez, makale, rapor ve kitap düzeyinde artan sayıda araştırma yapılmıştır. Ancak, nicel anlamda artan bu çalışmaların nitelik yönüyle değerlendirilmesi son derece sınırlı kalmıştır. Bu çalışma, Türkiye’de Suriyeli mülteciler üzerine gelişen entegrasyon yazını, çizdiği ana izlekler ve eğilimler yönüyle ele alarak eleştirel bir değerlendirme yapmaktadır. Yazının, uluslararası entegrasyon yazınına paralel biçimde, iki koldan ilerlediği gözlemlenmiştir: Bir elde, Suriyeli mültecilerin hukuki-yasal bağlamda statüleri ve temel haklarına dair araştırmalar, yabancılar üzerine kanun ve yönetmeliklerin güncellenerek şekillendiği günümüzde öne çıkmaktadır. Diğer elde ise, göçmenlerin ev sahibi toplumda bir arada yaşama modellerine ilişkin entegrasyon meselesi öncelikli bir araştırma odağı olmuştur. Bu kategorideki araştırmalarda ise iki genel eğilim göze çarpmaktadır: Bir kısmı entegrasyonun temel haklar, eğitime katılım, sağlık hizmetlerine erişim ve sosyal hizmetlerden yararlanma gibi ölçülebilir göstergelerine eğilmekte, istatistikî verileri ve politika uygulayıcıların sahadaki yapıp etmelerini irdelemektedir. Diğer kısmı ise göçmenlerin kendi yapılanmalarının etkisini dikkate alan çalışmalardır. Bu yaklaşım, göçmenin politika karşısında fail olarak

konumlandırıldığı açıyı öncelemektedir. Değerlendirme sonucunda, Suriyeli mülteciler üzerine araştırmaların yoğun biçimde alt sosyo-ekonomik sınıfa odaklandığı, bu yaklaşımın göçmenleri ihtiyaç odaklı tanımlayarak edilgenleştirdiği görülmüştür. Ayrıca mültecilerin homojenleştirildiği, topluluk içindeki çeşitliliğin, etnik, kültürel ve sınıfsal farklılıkların yeterince dikkate alınmadığı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli mülteciler, entegrasyon, göç literatürü.

TÜRKİYE'YE YÖNELİK AFGAN GÖÇÜ VE GELECEĞİNE DAİR ÖNGÖRÜLER

Prof. Dr. Orhan DENİZ

Araştırma tasarımı, nitel içerikli olup araştırma teori eksenslidir. Afganların Türkiye'ye göçünde birçok neden söz konusudur. Bunlar; Afganistan'daki yaşam koşulları, İran'ın tutumu, Türkiye'nin göçmen politikası, göçmen kaçakçılarının faaliyetleri, AB ülkelerinin göçmenlere yönelik politikaları ve göçmen ağlarının etkisidir. Afganların kendi ülkelerinde yaşamak istememeleri, İran'ın transit ülke konumunda olması, AB'nin kısıtlayıcı politikaları ve Türkiye'nin de politikalarındaki kolaylıklardan dolayı Türkiye'deki Afgan göçmen sayısı gittikçe artmaktadır. Bu göçmenler Türkiye'nin birçok kentinde yaşayarak çok farklı sektörlerde işgücü meydana getirmektedirler. Buna karşın Taliban, ülkeye dönme çağrısı yapmaktadır fakat Afgan göçmenler bu çağrıyı gerçekçi bulmayarak ve ülke şartlarını da göz önünde bulundurarak geri dönmeyi tercih etmemektedirler. Sonuç olarak; Afganların Türkiye'ye göçü, günden güne artan oranlarda devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afgan göçü, göç politikaları, göçün geleceği.

TÜRKİYE'DEKİ ÜÇ KUŞAK SURİYELİLERİN ULUS, KİMLİK VE MEKAN ALGILARI

Dr. Öğr. Üyesi Bilal GÖRENTAŞ

Araştırmanın temel amacı; Türkiye’de yaşayan üç kuşak Suriyelilerin ulus, kimlik ve mekân algılarını nasıl inşa ettiklerini ve bunu nasıl yeniden ürettiklerini ortaya çıkarmaktır. Ulus kavramı inşa edilmekte, hayali olmakta, kurumsal söylemin ürünü arz etmekte, dışlamalarla yeniden üretilmekte ve içselleştirilmektedirler. Mekân; sosyal bağlamda tanımlanmakta, kimlikler inşa etmekte ve kolektivite oluşturmaktadır. Araştırma, nitel yöntemle tasarlanmaktadır. Katılımcılar; Gaziantep, Hatay ve Kilis illerinden yaklaşık 100 kişiyle sınırlandırılmaktadır. Araştırma verileri gömülü teori yöntemiyle analiz edilecektir. Görüşmelerin yapısı, mekânsal olarak Suriye’deki dönem ve Türkiye’deki dönem şeklinde ve kimliksel olarak da biz ve öteki şeklinde dikotomik biçimde tasarlanmaktadır. Katılımcıların kimliksel vurguları, etnik ve dinsel bağlılıklar üzerinde olmaktadır. Katılımcılar, Türkiye dışındaki vatandaşlarının çoğunun Sünni olduğu ülkelerin kendilerine destek çıkmadığını söylemektedirler. Türkiye’ye gelen Suriyeli mülteciler, Suriye’de kazanamadıkları ulus kimliğini Türkiye’de kazanmışlardır. Bu durum, Türkiye’nin onları Suriyeli olarak tanımlaması ortak bir zemin imkânı sağlamıştır. Türkiye’deki etnik çoğulcu yapı, Suriyeli mültecilerin uyum sağlamasını kolaylaştırmaktadır. Ancak Suriyeliler bu uyumu, kendi kimliğini koruyarak sağlamak istemektedirler.

Anahtar Kelimeler: Göç, ulus, kimlik, mekân.

DÖRDÜNCÜ SANAYİ DEVRİMİ ETKİSİNDE ULUSLARARASI GÖÇÜN GELECEĞİ

Doç. Dr. Ayşe CEBECİ MANÇAL

Günümüzde uluslararası göç hızla artmaktadır. Uluslararası göçün kontrol edilebilmesi ve yönetişimi üzerine birçok ülke ve uluslararası kurum çalışmalar yürütmektedir. Benzer şekilde farklı disiplinler göçün artışını açıklamak için çeşitli araştırmalar yapmaktadır. Bu çalışmada ise uluslararası göçün artış nedeni ve gelecekteki seyri konusundaki öngörüler kapitalist toplumsal ilişkilerdeki ve üretim sistemlerindeki dönüşüme dayandırılarak açıklanmıştır. Buna göre kapitalist üretim sistemindeki dönüşüm “Sanayi 4.0” bağlamında açıklanmış ve son gelişmelerin daha önceki teknolojik gelişmelerden farklı olarak işsizliği mutlak olarak arttırdığı ortaya koyulmuştur. Nitelik gerektirmeyen işlerin yanında yüksek nitelik gerektiren ve bilgi birikimine dayalı yaratıcı meslek gruplarında da yapay zekâ uygulamaları ile işsizlik artışının gözlemlendiği ortaya koyulmuştur. Bu amaçla tarihsel materyalist yöntem kullanılarak geline aşamada kapitalist üretim sistemindeki dönüşüm ve göç olgusuna etkileri tartışılmış ve gelecekte uluslararası göçün nasıl şekilleneceğine dair öngörülerde bulunulmuştur. Buna göre Sanayi 4.0’ın “küresel değer zincirlerini” parçalaması ve ortaya çıkacak yeni rekabet sürecinde hem sınıf içi (sermaye-sermaye) hem de sınıflar arası (sermaye-emek) çatışmanın daha da artacağı öngörülmüştür. Bu süreçte emek-emek çatışmasında daha fazla işçinin göçmen duruma düşeceği tespit edilmiştir. Göçmenler ve yerel halk arasında işe erişim ve ücretlilik üzerinden çatışmanın artması beklenmektedir. Göç yönetimine dair politika ve stratejilerin

belirlenmesinde üretim ilişkilerindeki değişim ve göç ilişkisinin kurulmasının önem arz ettiği görüşmüştür.

Anahtar Kelimeler: Dördüncü sanayi devrimi, göçün geleceği, emek süreçleri.

İKLİM KRİZİ KARŞISINDA TÜRKİYE'DE GÖÇÜN GELECEĞİ

Dr. Öğr. Üyesi Seda YURTCANLI DUYNAMAZ

İklim değışikliğınden dolayı gerçekleştirilen göçler, hayatta kalma isteğinin sonucu ortaya çıkmaktadır. Günümüzde bu zorunlu göç tipi, savaştan dolayı göç edenlerin göçünü aşmaktadır. Birleşmiş Milletler'in senaryo çalışmaları yürüten bilim insanları beş senaryo türü tanımlamaktadırlar. İlki, ani gelişen doğal afetlerden dolayı yapılan göçler. İkincisi, zamana yayılan çevresel bozulmalardan kaynaklanan göçler. Üçüncüsü, hükümetlerin yapacakları zorunlu tahliyeler. Dördüncüsü, deniz seviyesinin yükselmesinden kaynaklı olarak ada devletlerinin yok olması. Sonuncusu ise iklim değışikliğinin temel yaşamsal kaynakları yok etmesinden kaynaklı olarak yaşanacak silahlı çatışmalar. İklim değışikliğınden dolayı her yıl yaklaşık kırk milyon insan göç etmek zorunda kalmaktadırlar. Zorunlu göç edenlerin, göç ettikleri ülkedeki yaşam koşullarından eşit bir şekilde yararlanmaları için hukuki düzenlemeler gerekiyorsa da bu alanda ciddi boşluklar söz konusudur. Türkiye, iklim krizinden birinci dereceden etkilenecek ülkeler arasındadır. Türkiye 2012'de, insani iklim krizine yönelik hukuki düzenlemeler gerçekleştirmiştir. Bu bağlamda Türkiye, bu insanlara bir yıl süreyle oturma izni tanımaktadır. Bu iyi bir gelişme olmakla birlikte bir yılı kapsadığı için geliştirilmesi de gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: İklim değışikliğı, göç, zorla yerinden edilme.

ULUSLARARASI GÖÇ SÜRECİNDE DİNİ AĞLAR

Doç. Dr. Mahmut KAYA

Araştırmanın amacı, Şanlıurfa'ya göç eden Suriyelilerin göçünde dini ağların rolünün ortaya çıkarılmasıdır. Araştırmada nitel yöntem kullanılmaktadır. Bu bağlamda araştırmada, Şanlıurfa'da yaşayan 36 Suriyeli ve 7 Türk ile derinlemesine mülakat gerçekleştirilmektedir. Dini ağlar, din ve din temelli organizasyonlar, dini sosyal hizmet kurumları, dini ibadet alanları gibi faaliyet gösteren kurumlardır. Din; göçmen topluluklar için bir sığınak, dini gruplarda saygınlık kazanma alanı ve göçmenlerin bir araya geldikleri sosyalleşme alanı sağlamaktadır. Dini ağlar, itme-çekme kuramları bağlamında göç edilecek ülkelere yönelik cazibeyi artırmaktadır. Araştırmamıza konu olan dini ağlar hem Suriye'deki hem de Türkiye'deki farklı illerdeki bağlarını sürdürmektedirler. Araştırmada Suriyeliler'in Şanlıurfa'ya göç nedenleri arasında temelde dindarlık ve akrabalık ilişkilerinin varlığı önemli unsurlar olarak göze çarpmaktadır. Daha önce Şanlıurfa'ya göç edenler, geride kalanlara Avrupa'dan ziyade Türkiye'ye göç etmeleri gerektiğini tavsiye etmektedirler. Dini ağlara yönelik Türkiye ve Suriye bağlamında yapılacak karşılaştırmalı çalışmalar, konunun anlaşılması adına oldukça önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Dinsel ağlar, Şanlıurfa, kimlik, göç.

GÖÇÜN ÖTEKİ YÜZÜ YERLİ NÜFUS

Prof. Dr. Yücel KARADAŞ

Göç çalışmalarının ana öznesi çoğunlukla göçmenler olmuştur. Oysaki göç sürecinin diğer bir unsuru da göçe maruz kalan mevcut yerli nüfustur. Yerli nüfusun göçe yönelik tepkileri, sahip oldukları toplumsal, tarihi, kültürel arka plan nedeniyle farklılık göstermektedir. Bu bağlamda Gaziantep'in Suriye ile olan tarihi bağları, şehrin sanayi ve ticarete dayanan yapısının, yerli nüfusun Suriyeli göçmenleri deneyimleme biçimini belirlemiştir. Suriye iç savaşının ilk başladığı günlerden günümüze Gaziantep'in 'kendine özgü' bir göçmen-yerli nüfus ilişkisi ürettiği söylenebilir. Bunun yanında, şehrin yerli nüfusunun göçmenleri deneyimleme biçimlerinin sınıfsal bir karakter taşıdığı da söylenebilir. Hem yerli hem de göçmen varlıklı- zengin kesimlerin ilişki ve entegrasyon geliştirmede daha efektif sonuçlar elde ettikleri, buna karşılık yoksul kesimlerin yaşadığı mahallelerde çatışma dinamiklerinin belirgin olduğu görülür. Benzer şekilde Suriye'nin şehirlerinden göç etmiş, ülkesindeyken şehirli hayatı deneyimlemiş kişilerin Gaziantep'teki şehir hayatına daha kolay entegre oldukları; Suriye kırsalından göç edenlerin ise hem şehir hayatına hem de farklı bir kültüre uyum sağlama gibi ikili bir zorlukla karşılaştığı iddia edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Yerel halk, göç, uyum.

SIĞINMACI KADINLAR

Doç. Dr. İpek AGCADAĞ ÇELİK

Doç. Dr. Muazzez HARUNOĞULLARI

Araştırmada Suriyeli sığınmacı kadınların göç öncesi, göç esnası ve göç sonrası yaşam deneyimleri irdelenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla daha önce Suriyeli sığınmacı kadınlar ile ilgili yapılan bilimsel makaleler, raporlar incelenmiş, rassal olarak belirlenen 15 kişilik örneklem grup ile görüşmeler yapılmış, elde edilen veriler analiz edilerek değerlendirilmiştir. Savaş ortamının dezavantajlarını her bakımdan yaşayan Suriyeli kadınlar için hayat oldukça sıkıntılı ve korkulu bir hal almıştır. Göç öncesi süreçte güvenlikleri büyük ölçüde tehlikeye girmiş olan sığınmacı kadınlar, temel ihtiyaçlar, eğitim ve sağlık hizmetleri, temiz suya erişim gibi pek çok alanda sorunlar yaşamıştır. Savaş ortamında toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin pekişmesi, engelli, hasta, yaşlı ve çocuk bakımının getirdiği yük, ölüm korkusu yanında tacize/tecavüze uğrama korkusu, aile bireylerinin ölümü, evlerinin yıkılması, sürekli yaşanan kaygı, korku, stres durumları gibi pek çok sebepten ötürü göç kararı alınmıştır. Göç esnasında Suriyeli kadınların köklerinden kopma, ülkesini, evini, sevdiklerini ve alışılmış yaşam düzenini kaybetme, göç yolunda yakalanma, tacize/tecavüze uğrama endişesi, öldürülme korkusu gibi birçok etken, onlarda büyük travmatik etkiler meydana getirmiştir. Ülkesini terk etmek zorunda kalan sığınmacı kadınların geçmişleriyle bağlarını koparıp hedef yerleşmelerde yeniden bir yaşam kurmaya çalışmaları, işsizlik, konut sıkıntısı, eğitim-sağlık hizmetlerine erişimde ortaya çıkan sorunlar, dil bilmeme, istihdam dışında kalma, iş bulanların ancak düşük ücrete çalışma mecburiyeti, kamusal alana çıkma korkusu gibi problemler

destinasyonlarda en fazla karşılaşılan sorunlar olmuştur. Ülkelerindeki savaşın uzun süre devam etmesi, geri dönme isteğinin ve ihtimalinin zamanla kaybolması ve hayatlarını sürdürdükleri şehirlerin yerleşikleri haline gelmeleri ile birlikte içinde bulundukları mekânlara alışmaya başlamışlardır. Yaşam koşullarında zamanla bir iyileşme meydana gelmiş, ayrıca yerel yönetimler ve STK'ların entegrasyon sürecini sağlıklı bir şekilde yürütmesi ile yerel topluma uyumları kolaylaşmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sığınmacı kadınlar, Suriye, göç, mekân.

ZORUNLU GÖÇÜN KÜLTÜREL ÜRETİME ETKİSİ: SURIYELİ SANATÇILAR ÖRNEĞİ

Arş. Gör. Dr. Osman ÜLKER

Suriye’den gelen sığınmacılar arasında sanatçılar da yer almaktadır. Nitelikli işgücü olarak değerlendirilen sanatçılar, ülkelerinde yaşanan dramı çok daha iyi ifade edebilmektedirler. Bu nitelik, kendilerine yönelik negatif algıyı kırmada oldukça önemlidir. Nitel araştırma tasarımıyla gerçekleştirilen çalışmada toplam 25 sığınmacı sanatçıyla görüşmeler gerçekleştirilmektedir. Araştırmanın sonucunda sığınmacı sanatçıların durumunu tasvir eden bir belgesel çekilmesi de planlanmaktadır. 2011’de Suriye’de ilk protestolar başladığında sanatçıların etkinliği oldukça fazlaydı. Bu durum, sanatçıları Suriye hükümetinin dikkatini çekerek sanatçıların ülkeyi terk etmesine neden olmuştur. Ülkesini terk eden Suriyeli sığınmacılar ilk olarak Lübnan’a göç etmişlerse de bu kişilerin çoğu Avrupa’ya göç etmişlerdir. Bunda Avrupa’nın sığınmacı kabulünde sanatçıları istisnai statüde değerlendirmesi oldukça etkilidir. Bu politikanın sonucu olarak Türkiye’ye göç eden sanatçıların yaklaşık yarısı, Avrupa’ya göç etmeyi tercih etmişlerdir. Türkiye’de yaşayan Suriyeli sanatçıların durumu, ‘kendi haline bırakılmışlık’ kavramıyla açıklanabilir. Bu sanatçılar, kendi çabaları ve kendi ağırları arasında hareket ederek var olmaya çalışmaktadırlar. Ayrıca geri gönderilme korkuları da hayata tutunmalarını zorlaştırmaktadır. Suriyeli sanatçıların Türkiye’deki durumlarının düzeltilmesi hem onların sanatlarının hem de Türkiye’deki sanatın gelişmesine katkı sağlayacaktır. Bunun için öncelikle sorunlarının net biçimde tespit edilmesi ve gündem edilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, sanat, Suriyeli sanatçılar.

GÖÇMEN ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ (FIRSATLAR VE TEHDİTLER)

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Halil YILMAZ

Savaşlar, iklim değişikliği, daha iyi koşullara erişim ve teknolojik gelişmeler gibi çeşitli nedenlerle sığınmacıların sayısı her geçen gün artmaktadır. Çeşitli nedenlerle yeni bir ülkeye sığınmak zorunda kalan kitlelerin barınma ve beslenme gibi ihtiyaçlarının yanı sıra eğitim hizmetlerine erişimleri kritik önem arz etmektedir. 2015 yılından bu yana dünyada en fazla mülteciye ev sahipliği yapan Türkiye, bu kitlenin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak gibi oldukça ciddi ve hayati bir misyonla karşı karşıya kalmıştır. Buradan hareketle söz konusu göçmen çocukların dahil olduğu eğitim sürecinin nasıl yürütüleceği, bu süreçte ortaya çıkan ihtiyaçlar, imkânlar ve fırsatların neler olabileceği yönündeki hususlar irdelenmesi gereken konular olarak önem kazanmaktadır. Göçmen öğrencilere sunulacak eğitim süreçlerinin irdelenmesi bağlamında “eğitimde kapsayıcılık” ve “ekolojik sistemler kuramı” perspektiflerinin yol gösterici olabileceği düşünülmektedir. Bu teorik bakış açıları eğitim süreçlerinde belirleyici olan aktörlerin ve çevrelerin etkilerini incelemek için kullanışlı bir yapı sağlasa da yeterli değildir. Zira göçmen öğrencilerin yeni yere başarılı bir şekilde uyum sağlayabilme durumlarının irdelenmesi travma ile başa çıkmak, yeni bir dil ve kültürü edinmek, dayanıklılık (*resilience*), grup içi ve grup dışı iletişim güçlüklerini gidermek gibi bir dizi ihtiyacı da dikkate almayı gerektirmektedir. Ayrıca yerli grubun sığınmacılara yönelik ön yargıları, iki grup arasındaki sosyal mesafe ve kültürel farklılıkların da eğitim süreçlerinde belirleyici rolünün altı çizilmelidir. Göçmen öğrencilerin eğitim hizmetlerine erişimi hem

bireysel hem de kendi topluluklarının kültürleşmesi bağlamında hassas öneme sahiptir. Sığınmacı bireylerin içinde yaşadıkları topluma sadece ekonomik olarak değil sanatsal, sportif ve kültürel katkılar sunduğu sayısız örnek bu önemi daha da pekiştirmektedir. Göçmen çocukların okullaşamaması ise alanyazında üzerinde sıkça durulduğu gibi onlarda gelecek umudunun yok olması, toplumdan uzaklaşma ve bazı durumlarda bu boşluğun radikal gruplar tarafından doldurulması gibi sıkça bir dizi riski beraberinde getirmektedir. Bu çerçevede bir taraftan sığınmacıların yeni yere uyumunu sağlamaya diğer taraftan yerli halkın çok kültürlü bir yaşama hazırlığı bağlamında göçmen çocuklara sunulan eğitim hizmetleri iki grup için de imkân oluşturan bir süreç olarak değerlendirilmelidir.

Anahtar kelimeler: Göçmen çocuklar, ekolojik sistemler kuramı, kapsayıcı eğitim, uyum.

SOSYO-MEKANSAL AYRIŞMA PRATİKLERİ BAĞLAMINDA ANTAKYA'DAKİ SURİYELİLER

Dr. Öğr. Üyesi Deniz CENGİZ

Bu çalışma, Türkiye ile Suriye arasındaki sınır hattında yer alan ve ülkede en fazla Suriyeli mültecinin yaşadığı kentlerden bir olan Antakya'daki Suriyelilerin yerli halk ile etnisite, dil, din ve benzer kültürel özelliklere sahip olmalarına rağmen ortaya çıkardığı mekânsal toplanma/ayrışma örüntülerini anlamayı ve bunda etkili olan dinamikleri ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Çalışma, nitel araştırma olarak tasarlanmıştır. Ayrıca Suriyeli mültecilerin mekânsal paternini görebilmek adına ArcGIS 10.4 teknolojisiinden faydalanılmıştır. Çalışma üç temel araştırma sorusuna cevap aramaktadır: 1) Antakya'da yaşayan Suriyeli mülteciler nasıl bir mekânsal ayrışma/toplanma örüntüsü ortaya koymaktadır? 2) Antakya'da yaşayan Suriyeli mültecilerin mekânsal ayrışma/toplanma örüntüsü nasıl bir süreçle ve hangi dinamiklerle ortaya çıkmıştır? 3) Bu mekânsal örüntünün ve süreçlerin yarattığı sonuçlar nelerdir? Araştırma sonucunda Suriyeli mültecilerin mekan seçiminde etkili olan faktörleri şu şekilde sıralamak mümkündür: Akraba, tanıdık ve hemşeri ağlarının varlığı, konut piyasası ve güvenli ortam (kira düzeyi, konut arzı), iş yerine yakınlık ya da ulaşım kolaylığı, önceki mekânsal deneyimler, iş bulma potansiyeli yüksek olan yerlere yakın olma, ev sahibi toplumun yaklaşımı ve ortak kültürel dinamikler (Suriyelilere ev verme/vermeme-ortak inanç ritüelleri) ve dil faktörü. Ayrıca Suriyelilerin yaşadıkları bölgeler, Antakya'nın şehir merkezine yakın ve azınlıkların yaşadıkları lokasyonlardır. Sonuç olarak; mekânsal olarak ayrışan grupların birbiriyle temas ve etkileşim düzeyi minimum düzeyde olduğundan, grupların karşılıklı

etkileme ve etkilenme düzeyleri de azalacaktır. Göçmen grubun sosyal uyumunu sürdürmesine olanak tanıyarak, kültürel mirasın sürdürülmesi ve kültürel değerlerin korunmasına katkı sağlar, böylece sosyal ağların güçlenmesini ve kurumsal bağlamda kritik eşiklerin atlatılmasında avantajlar sunar. Göçmen grupların grup içi dayanışması üzerinden, kurdukları etnik girişimlerin ayakta kalmasına ve güçlenmesine de katkı sağlamakla birlikte göçmen ağlarını diri tutar.

Anahtar Kelimeler: Sosyal yaşam, Suriyeliler, mekânsal ayrışma, mekânsal birliktelik.

MÜLTECİ SAĞLIĞI

Dr. Öğr. Üyesi Ebru ÖZTÜRK ÇOPUR

Mültecilerin sağlık sorunları temel insan hakları perspektifinden değerlendirildiğinde öncelikli alanlar arasında yer alır. Sağlık hizmetlerine erişimin sağlanması ve öne çıkan sağlık sorunlarının önlenmesi gereklilikler arasındadır. Ülkemizde 5510 sayılı yasaya göre mültecilerin ve sığınmacıların Genel Sağlık Sigortası (GSS) kapsamında olduğu görülmektedir. Mülteciler, güç yaşam koşulları, barınma, beslenme ile ilgili sorunlar, sağlık hizmetlerine ve sosyal hizmetlere ulaşımında güçlükler, şiddet vb. pek çok nedenle sağlık açısından en savunmasız gruplar arasındadır. Mültecilere yönelik sağlık hizmetleri ülkeden ülkeye değişmekle birlikte gelişmiş ülkeler de dahil olmak üzere istenen düzeyde değildir. Mülteciler dünya çapında danışmanlık, temel sağlık hizmetleri ve koruyucu hizmetler, tanı, tedavi olanakları ve ilaca erişim konusunda ciddi sorunlar yaşamaktadır. Dünya’da ve ülkemiz de önemli bir sorun olan ve dünyada artan eşitsizlikler, çatışmalar ve iklim değişiklikleri ile giderek daha büyük bir sorun olacağı tahmin edilen mülteci sorunu, tüm yasal düzenlemelere rağmen sürmektedir. Mültecilerin yaşadıkları sağlık sorunları esasen toplumun diğer kesimlerinden çok farklı değildir. Kazalar, hipotermi, yanıklar, gastrointestinal sorunlar, kardiyovasküler hastalıklar, gebelik ve doğuma bağlı komplikasyonlar, diyabet ve hipertansiyon, beslenme bozuklukları, anemi, diş sağlığı sorunları, bulaşıcı hastalıklar; kadın mülteciler de cinsiyet temelli sorunları daha sıklıkla yaşamaktadırlar (maternal sorunlar, yenidoğan ve çocuk sağlığı sorunları, şiddet gibi), Mülteciler yer değiştirmeye bağlı da sorunlar yaşayabilmektedirler (ruhsal sorunlar, üreme sağlığı sorunları, yeni doğan ölümlerinde artış, madde bağımlılığı,

beslenme bozuklukları, depresyon, kaygı ve uyku bozuklukları, post-travmatik stres). Aşırı kalabalık ortamlar, yetersiz su ve uygun olmayan sanitasyon koşulları, aşılama eksikliği, gecikmiş tanı ve tedaviye erişimin güçleşmesi gibi faktörler bulaşıcı hastalıkların ortaya çıkmasına, mortalite ve morbiditesinin artmasına neden olabilmektedir. Mülteciler ülkelerinden ayrılmaları ile salgın hastalıklara karşı genellikle savunmasızdır. Bulaşıcı hastalıklar düşünüldüğünde, tedavi arayışındaki gecikmeler veya tüberküloz (TB) ya da İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü (HIV) gibi bulaşıcı hastalıklar için tedaviye devam etmeye çalışırken karşılaşılan zorluklar, enfeksiyonun ileriye dönük bulaşma potansiyelini arttırabileceğinden popülasyonlar üzerinde olumsuz etkilere neden olabilir. Mülteci ve göçmen sayılarındaki artışa rağmen, mülteci ve göçmenlerin sağlık gereksinimleri yeterince ilgi görmemiştir. Göçmenlerin geneli yoksul ve savaştan etkilenen bölgelerden gelmekte olup, göç etmek için uzun ve yorucu yolculuklara çıkmaktadırlar. Mültecileri kabul eden ülkelerin bu süreci etkili yönetebilmeleri açısından planlı ve organize sağlık sistemlerine sahip olmaları gerekmektedir. Maternal ve neonatal mortaliteyi azaltmak için kadın sağlığını ve üreme sağlığını odağına almalıdır. Sığınmacı ve mültecilere yönelik sağlık hizmetleri tüm dünyada istenen düzeyde değildir.

Anahtar Kelimeler: Mülteciler, sağlık, zorluklar, salgınlar.

SURİYELİ ÖĞRENCİLERİN SORUNLARI VE KAPSAYICI EĞİTİM BAĞLAMINDA ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Arş. Gör. Zeynel AMAÇ

Suriye'deki iç karışıklıklar sebebiyle milyonlarca insan yerinden edilmiştir. Bu insanların büyük bir çoğunluğu komşu ülkelere sığınmış ve hayatlarına burada devam etmişlerdir. Komşu bir ülke olarak Türkiye'de yaklaşık 3 milyon 600 bin civarında Suriyeli geçici koruma altında insan yaşamaktadır. Bunların yaklaşık 1 milyon 125 bini okul çağındaki genç nüfustur. Okul öncesinden liseye kadar eğitim kademelerinde eğitim hizmetlerinden faydalanan Suriyeli öğrenci sayısı 731 bin civarındadır. Okullaşma oranı yaklaşık %65'tir. Kapsayıcı eğitim öğrencilerin farklılıklarına bakılmaksızın aynı ortamda eğitim almasını sağlayan bir süreçtir. Kapsayıcı eğitimde amaç tüm öğrencilerin nitelikli eğitime erişmeleri ve toplum için faydalı bireyler olarak yetişmelerini sağlamaktır. Kapsayıcı eğitimin temel bileşenleri şunlardır: Eğitime erişim, katılım ve öğrencilere ve eğitim çalışanlarına sağlanan desteklerdir. Bu çalışmanın amacı geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilere devlet okullarında verilen eğitimin kapsayıcı eğitimin temel bileşenleri bağlamında incelenmesidir. Bu nitel çalışmada veriler literatür taramasıyla elde edilmiştir. Geçici koruma altındaki Suriye kökenli öğrencilerin eğitimiyle ilgili yapılan bilimsel çalışmalara akademik veri tabanlarından erişilmiş ve veri havuzuna eklenmiştir. Araştırma verileri tematik analize tabi tutulmuştur. Bu bağlamda çalışmalar okunmuş ve benzerlik ve farklılıklarına göre sınıflandırılıp kodlanmıştır. Kodlardan kategoriler, kategorilerden de temalara ulaşılmıştır. Verilerin analizi sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır: a) Kapsayıcı eğitimin önemli bileşenlerinden olan erişim, Suriyeli öğrenciler bakımından

sorunludur. Bu öğrencilerin ortaokul ve liselere kayıt ve devam durumu istenilen seviyede değildir. b) Suriyeli öğrencilerin okul ve sınıf içi etkinliklere katılımıyla ilgili sorunlar bulunmaktadır. Katılımla ilgili sorunlar eğitim programı, kültürel farklılıklar, öğretim materyalleri, okul ve sınıf ortamı, öğretmen ve Türkçe dil yeterlilikleri kaynaklı olarak ortaya çıkmaktadır. c) Kapsayıcı eğitimin destek bileşeni bakımından çeşitli sorunlar vardır. Destekle ilgili sorunlar ekonomik problemler ve kültürel desteklerin yetersiz olmasından kaynaklanmaktadır. Araştırmanın bulgularına göre Suriyeli öğrencilerin eğitimle ilgili sorunlarının çözümü için kapsayıcı eğitimin önemli olduğu söylenebilir. Bu bağlamda şunlar önerilmektedir: Eğitim programında esneklik, kapsayıcı eğitime bütüncül bir yaklaşım, eğitim-öğretim materyalleriyle ilgili desteklerin artırılması, öğretmenlerin kapsayıcı eğitimle ilgili bilgi, beceri ve motivasyonlarına yönelik desteklerin sağlanması ve paydaşlar arası aktif ve nitelikli iş birliklerinin sağlanması.

Anahtar Kelimeler: Göçen eğitimi, kapsayıcı eğitim, Suriyeli öğrenciler.

